

A large background image showing a globe with glowing blue energy lines and nodes, symbolizing a global energy network.

Tržište Električne Energije u Energetskoj Zajednici

Simon Uzunov

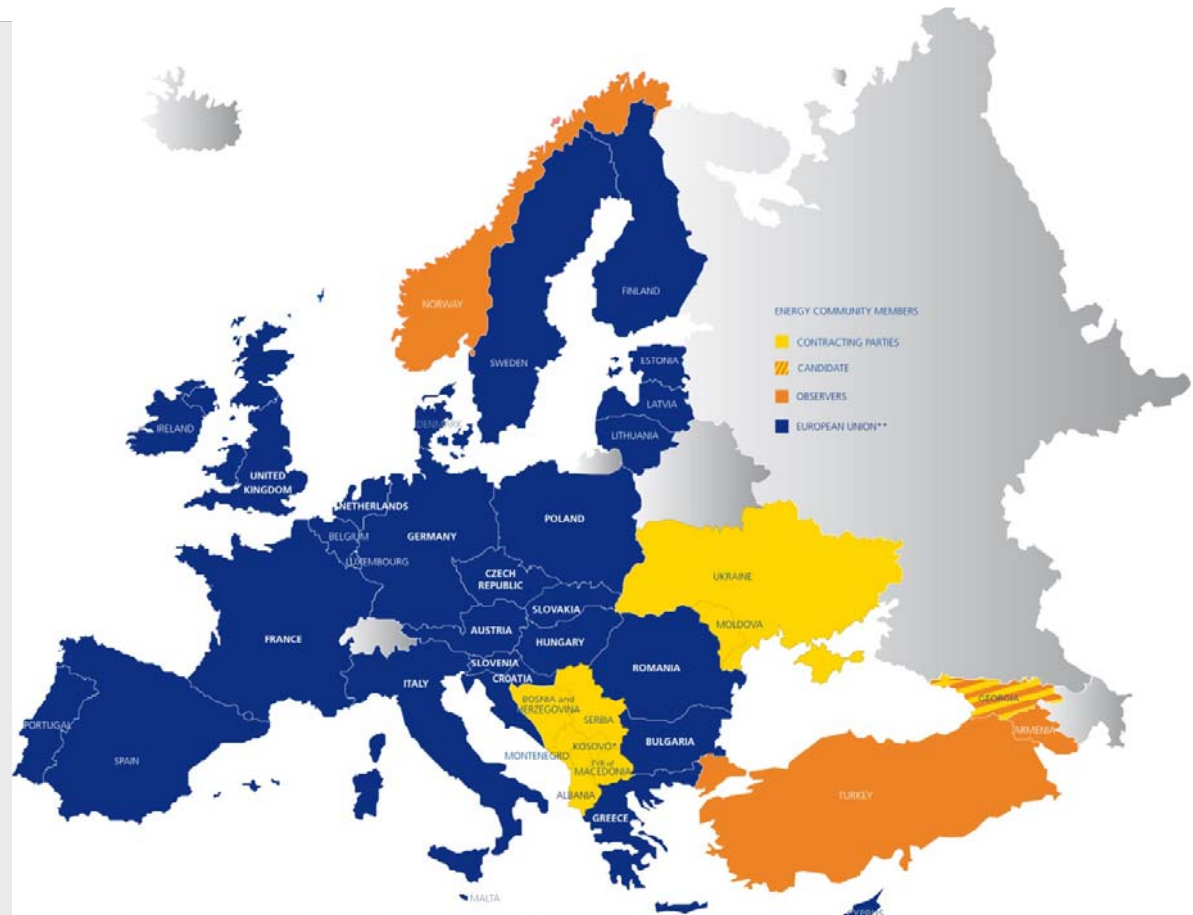
Beograd, 23 Aprila 2014

Energetska Zajednica (EnC) – Sastav

EnC - Ugovorne Strane:

- Albanija
- Bosna i Hercegovina
- Kosovo*
- (PJR) Makedonija
- Moldavija
- Crna Gora
- Srbija
- Ukrajina

* Throughout the entire document, this designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244 and ICJ Opinion on the Kosovo declaration of independence.

Energetska Zajednica – Misija

- *Proširiti **Unutrašnje Tržište Energije EU** na područje Jugoistočne Evrope i dalje*
- *Obezbediti **stabilnu investicionu klimu** zasnovanu na adekvatnom pravnom okviru*
- *Poboljšati **sigurnost snabdevanja energijom** u širem regionu Evrope*
- *Dovesti Ugovorne Strane bliže njihovoj **integraciji u Evropsku Uniju***

Energetska Zajednica – energetske politike

- Podržati kreiranje **regionalnog veletržišta** električom energijom
- Privući **investicije** u nove
 - kapacitete za proizvodnju električne energije
 - elektroenergetske mreže
- Unaprediti **sigurnost snabdevanja** energijom
 - povećanjem i diversifikacijom energetskeg “miksa”
 - energetske efikasnošću i upravljanjem potrošnjom
 - povećanjem i optimizacijom upotrebe prenosnih kapaciteta
- Ozakoniti i podržati **zaštitu okoline**

Energetska Zajednica – institucije

Energetska Zajednica – pravni okvir (EU)

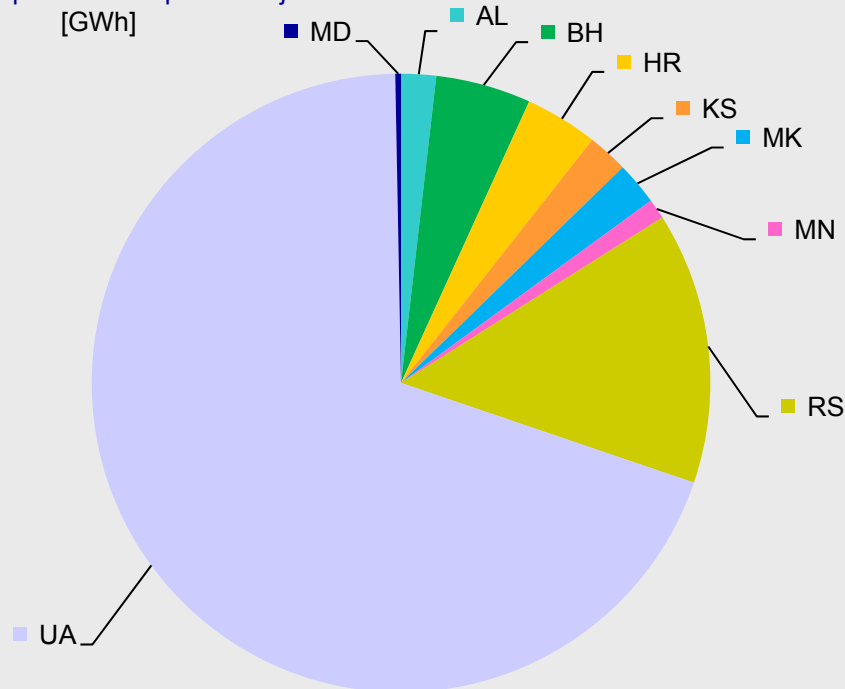
- *Tržišta energije – “Treći Paket” usvojen Oktobra 2011 – rok **Januar 2015***
- *Konkurencija – Ugovor o Energetskoj Zajednici – 2006*
- *Obnovljiva Energija – Direktiva 2009/28/EC – usvojena u Oktobru 2009*
- *Zaštita Okoline – revizija Oktobra 2013*

- *Sigurnost snabdevanja energijom – usvojen 2008 (EU-Mrežni Kodovi)*
- *Energetska efikasnost – usvojen Oktobra 2009, 2010*
- *Energetska statistika – usvojen Oktobra 2012*
- *Nafta – usvojen Oktobra 2012*

EnC (2012) – elektroenergetski bilans

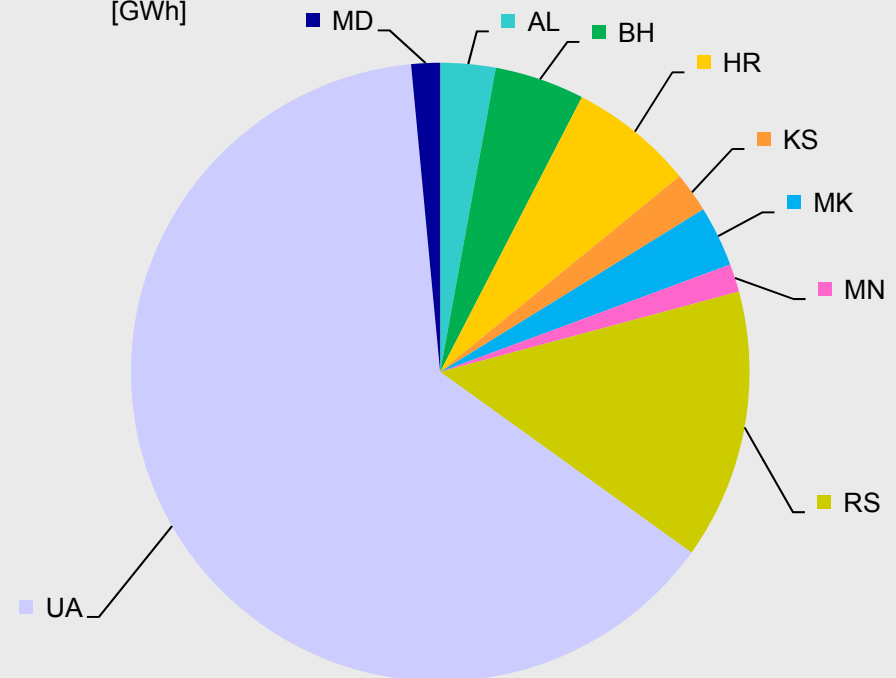

Ukupna domaća proizvodnja
[GWh]

Neto izvoz: 10 TWh
(3,85%)

Lokalna bruto potrošnja
[GWh]

Neto uzvoz: 18 TWh
(6,70%)

EnC (2012) – proizvodnja električne energije

Instalisana snaga:

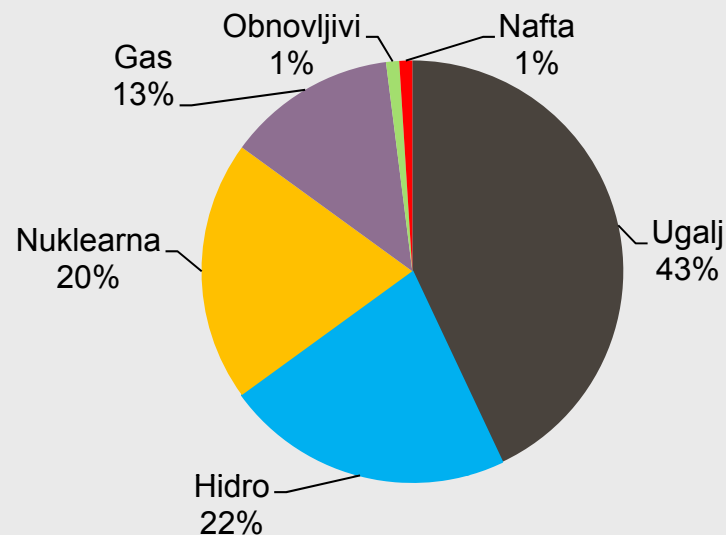
➤ 70.615,43 MW

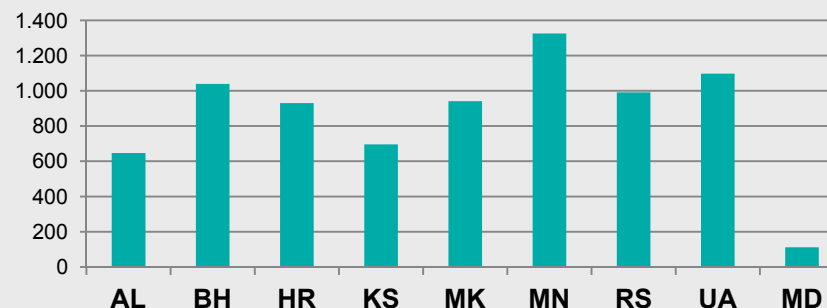
21.378,43 MW

Struktura proizvodnje:

- Dominira upotreba uglja
- U porastu: Hidro, Obnovljivi
- Zahtevi bezbednosti proizvodnje (UA, KS)
- Ograničenja zbog zaštite okoline
- Zahtevi zbog adekvatnosti proizvodnje

Proizvodni kapaciteti
[instaliranih MW na milion stanovnika]

EnC (2012) – snabdevanje električnom energijom

Proizvedena energija:

- 259.808 GWh

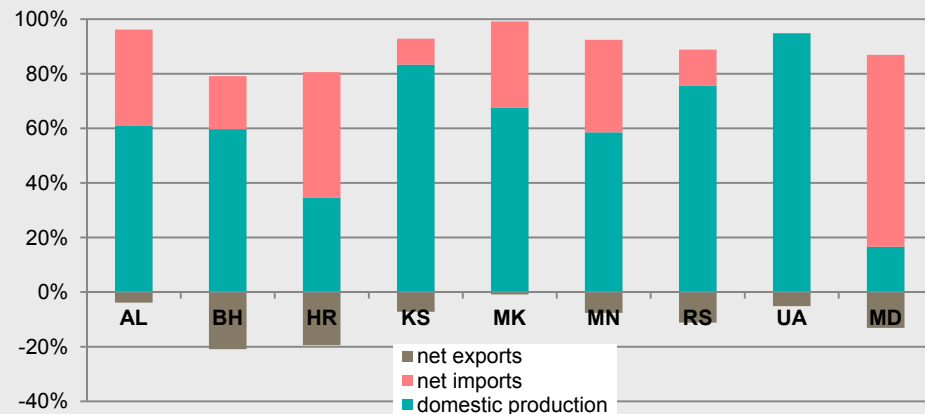
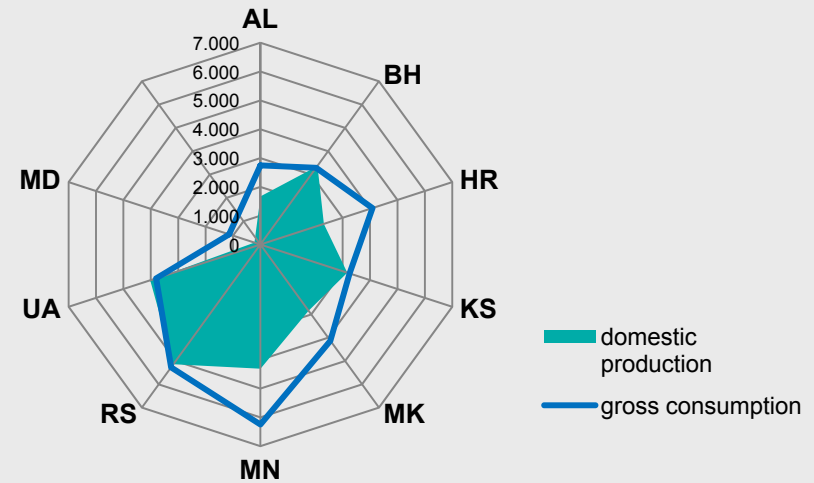
Isporučena energija:

- 268.736 GWh

- EnC je **neto uvoznik**

Struktura snabdevanja:

- Proizvodnja je u deficitu – ugovorne strane su najvećim delom neto uvoznici
- **Bosna i Hercegovina** i **Ukrajina** su neto izvoznici
- Maloprodaja i snabdevanje su najvećim delom regulisani
- Prekogranična trgovina i snabdevanje domaćih velikih potrošača su na tržištu

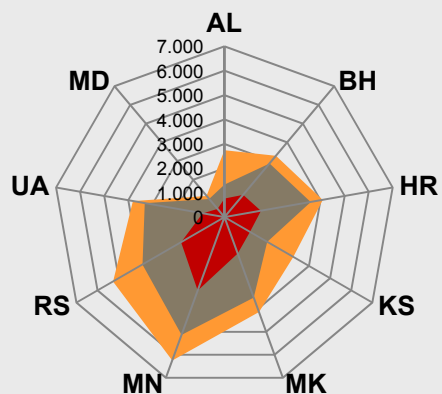
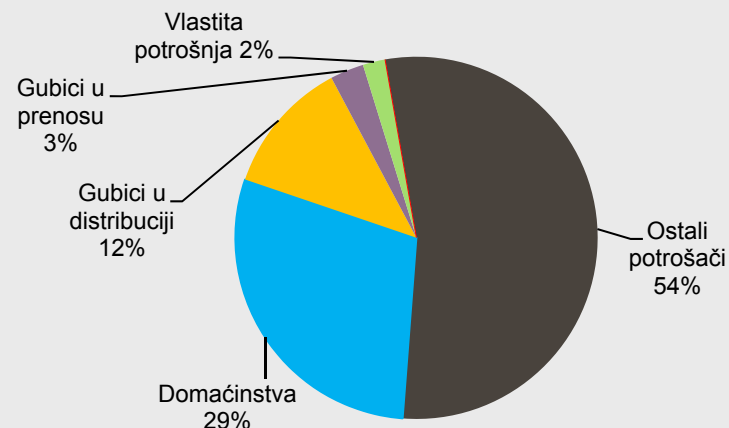

EnC (2012) – potrošnja električne energije

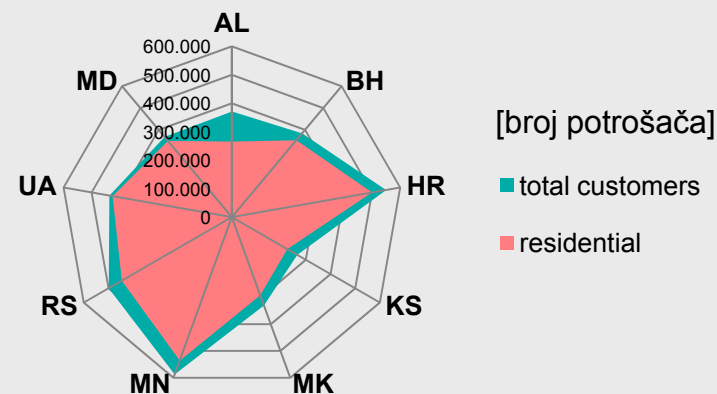

Struktura potrošnje:

- Visok nivo gubitaka (15%)
- Dominira uticaj Ukrajine na prosečnu strukturu (relativno visok nivo industrijske potrošnje)
- Bez Ukrajine – približno jednako učešće domaćinstava (38%) i ostalih potrošača (39%) u bruto potrošnji
- 30,6 miliona potrošača – gro su domaćinstva (94,2%)

Usporedba potrošnje [na milion stanovnika]

EnC (2012) – prekogranična povezanost

Prenosna mreža nije u celosti povezana

- EnC članice koje su deo sinhronne oblasti ENTSO-E Continental Europe (CE)
 - **Albanija** (OST uskoro i formalno član ENTSO-E)
 - Bosna i Hercegovina
 - **Kosovo*** (KOSTT još nije član ENTSO-E)
 - PJR Makedonija
 - Crna Gora
 - Srbija
- EnC članice koje nisu deo ENTSO - E mreže:
 - **Moldavija**
 - **Ukrajina** (osim UA-W - takozvanog “Burštin ostrva”)

⇒ **Interkonekcije kao preduslov za punu integraciju tržišta**

EnC tržište – problemi proizvodnje

- Obaveza / prioritet isporuke lokalnom (“javnom”) snabdevaču (single buyer)
 - restrikcija u raspoloživoj energiji za tržište ili za potrebe nezavisnog snabdevača
- Obaveza / prioritet vršenja “Javne Usluge” nametnuta domaćem proizvođaču
 - restrikcija raspoloživog konzuma (kvalifikovanih potrošača slobodni da pristupe tržištu ili nezavisnom snabdevaču)
- Regulisana cena proizvodnje, konsolidovani troškovi proizvodnje, subvencije
- Dominacija u proizvodnom ambijentu i zloupotreba dominacije na tržištu
- Preterana upotreba / nivo potsticajnih instrumenata (kod obnovljivih izvora)
- Preterano dugi i / ili sbveobuhvatni PPA - ugovori

EnC tržište – problemi kod snabdevanja

- Obaveza / neuskraćena mogućnost snabdevanja – koncentracija tržišta kod domaćeg dominantnog snabdevača (wholesale supplier, “full supply” ugovori)
- Obaveza / nekritičko pružanje “Javne Usluge“ kvalifikovanim potrošačima (regulisane cene, univerzalna usluga, rezervno / pomoćno snabdevanje)
- Regulisane cene snabdevanja - nivo cena, transfer troškova, unakrsne subvencije, blok-tarife, mere “zaštite potrošača”, zaštita ugođenih kupaca
- Visoki nivo gubitaka u distributivnoj mreži (krađa energije), nizak nivo naplate fakturisane energije
- Neefikasan sistem finansiskog poravnanja u javnom sektoru, visok nivo unutrašnjih dugova i potraživanja, subvencije

- **Bilateralno tržište**
 - **Regulisano** (snabdevanje u okviru javne usluge, javna preduzeća - zakon o javnoj nabavi)
 - Na tržišnoj osnovi (prekogranična trgovina, veliki industrijski potrošači) - **nedovoljno**
- **246 licenciranih trgovaca**
- Trgovanje energijom **odvojeno od** trgovine prenosnog kapaciteta, (ne)koordinirana alokacija (bilateralna koordinacija, CAO)
- Administrativni problemi - oporezivanje (PDV), licenciranje
- Regulatorni, strukturni i **pravni okvir** – tržišna pravila, ostala pravila, status i nezavisnost **regulatora**
- **Neizgrađenost veleprodajnog tržišta**
 - Nedostatak ili nefunkcionisanje **berzi električne energije** u regionu
 - Nepostojanje tržišta “**na dan unapred**” i **referentne tržišne cene** električne energije
 - Tržište fragmentisano **dominantnim** “igračima” – bez dovoljno likvidnosti
 - Nemogućnost **prekogranične** maloprodaje i trgovanja balansnim i sistemskim uslugama

- **Problemi u distribuciji** - promena snabdevača, granica kvalifikovanosti, praktičan tretman i podsticaj, pravila za promenu, izdvajanje DSO-a

- **Balansiranje:**
 - **Regulisano** (dominantno, ako ne i implicitno)
 - Na tržišnoj osnovi (samo Srbija) - **nedovoljno**

- **Neizgrađenost balansnog tržišta**
 - Nedostatak **tržišno orijentisanih** mehanizama balansiranja
 - Ograničen **broj provajdera** balansnih (sistemskih) usluga – u nacionalnim granicama
 - Nepostojanje referentne **cene imbalancea** za potrebe poravnanja
 - Aglomeracija i nedovoljna identifikacija kod alokacije **balansne odgovornosti**
 - Socijalizacija **troškova balansiranja** i poništavanje suprotstavljenih veličina imbalancea
 - Nedostatak instrumenata za podsticaj **preciznih nominacija**, nedostatak podataka
 - Nedostatak **transparentnih** pravila i cena usluga kod balansiranja

Liberalizacija tržišta – osvrt na neka pitanja

- Energetska Zajednica i liberalizacija tržišta
- Liberalizacija u kontekstu integracije tržišta
- Spremnost lokalnih elektroprivreda i elektromreža za liberalizaciju tržišta
- Značaj berzi električne energije
- Uloga trgovaca električnom energijom u razvoju tržišta
- Liberalizacija tržišta i njen uticaj na cenu energije
- (Ne)obaveštenost potrošača o potencijalnim efektima liberalizacije

Hvala na pažnji i strpljenju!

simon.uzunov@energy-community.org

www.energy-community.org